

A kulturális forradalom eredményei

KERÉKASZTAL

A második kerekasztal-beszélgetés is lezajlott a héten a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat városi elnökségének rendezésében, a Szeged útja a felszabadulástól napjainkig című sorozatból. Ezúttal kulturális kérdésekről esett szó. A kulturális forradalom eredményei Szegeden című beszélgetésben természetesen sorra kerültek napjaink időszerű kultúrpolitikai témái is. A nyilvános beszélgetésen Szabó G. László, a városi pártbizottság osztályvezetője és Forgó Pál, a városi tanács vb művelődésügyi osztályának vezetője válaszolt a vitavezető, Sz. Simon István és a meghívottak kérdéseire.

A beszélgetésen elhangzott néhány fontos kérdést és az azokra adott válaszokat ismertetjük összeállításunkban.

1.

Az emberi gazdagodás, a művelődés eredményei mutathatók ki statisztikailag legnehezebben — valamiképp mégis mérjük ezt is. Melyek a szocialista kulturális forradalom legérzékletesebb eredményei? Mit tartanak legtöbbször a kulturális életben bekövetkezett változások közül?

SZABÓ G. LÁSZLÓ:

A kulturális forradalom egész népünket átfogó szellemi folyamat, amelynek leglényegesebb vonása az, hogy a hatalom birtokosai nemcsak a politikában és a gazdaságban szerzik meg a hatalmi pozíciókat, hanem a kultúrában és a tudományban is birtokossá válnak. A kultúra demokratizmusában egyebek között azt jelentette, hogy a tanulás minden szinten népmozgalommá vált. Csillapíthatatlan művelődési vágy született a művelődés, a kultúra minden ága iránt. A felszabadulás után szűnt meg a kultúra kettőssége az elit kultúra és a tömegkultúra elkülönülése helyett a szellemi javakból való egyforma részesedés lehetősége bontakozott ki.

A lakosság szellemi gazdagodását nemcsak az iskolai végzettség magasabb szintje illusztrálja meggyőzően, hanem a politika, az ideológia, a színház, a zene, a könyv iránti óriási érdeklődés, a tömegkommunikációs eszközök megsokszorozódása. És a művelődés iránti intenzív érdeklődés a dolgozó emberek tömegeiben vált magatartássá.

Szeged szellemi életében egyrészt a hagyományok, másrészt az új társadalmi alapokon a kultúra, a művészet, a tudomány legkülönbözőbb ágazatai bontakoztak ki, és érték el magas színvonalat.

FORGÓ PÁL:

Csak néhány adatot tesztek hozzá: az analfabétizmus elleni harc-tól nagyon messze kerültünk idő-

ben és tartalomában, ha akár csak arra hivatkozunk, hogy Szegeden a dolgozók általános iskolájába körülbelül 600-an járnak, középiskolába viszont 4600-an. Ez olyan minőségi változás, amely az igényt és a lehetőséget egyaránt hordozza. Emeljük ki a szegedi zenei életet vagy a képzőművészetet is, melyeken nagyszerűen mérhető a kultúra pártfogása. Itt adjuk ki a felszabadulás utáni „legöregebb” irodalmi folyóiratot. Ezeknek a változásoknak a nyoma az emberekben él, szellemi gazdagodásukban és kulturális igényességükben.

2.

Sokféle kedves és szép jelzővel földiszítjuk városunkat: iskolaváros, fesztiválváros, tudományos központ... Melyik az igazi? Mi jellemző leginkább Szeged kulturális életét? E sokféleségből miben törhet nagyobbra, országos vagy európai mértékegységeket figyelembe véve?

SZABÓ G. LÁSZLÓ:

Szeged sokarcú város. A jelzők egyenként is jelentősek és jellemzőek rá. Közülük nem egy a messzi történelmi múltba nyúlik vissza, s napjainkban leggazdagabb a fedezete. Nem esünk a számok bűvületébe, de tény, hogy oktatási intézményeinkben több mint 44 ezer kis- és nagydiák tanul; 59,4 százalékuk fizikai dolgozók gyermeke. Több mint 3300 oktató dolgozik Szegeden, közöttük 13 akadémikus, 49 tudományok doktora és 200 tudományok kandidátusa. Országosan is egyedülálló fesztiválprogram zajlik itt nyárról nyárra, s a szabadtéri játékok nézőinek száma meghaladta már az 1 milliót a felújítás óta. Ezek a számok minőségi jelentőségűek. Hogy országos vagy európai mértékben potenciálisan miben törhet nagyra Szeged, arra minden más érték megbecsülése mellett azt válaszolhatom: a

tudományban. Négy nagy tudományágnak van Szegeden erős bázisa. Az oktatásfejlesztés, az államelmélet és közigazgatás, az ifjúságkutatás, a munkásmozgalom, a matematika, a gázkinetika, az endokrinológia, az izotópkutatás, a gyógyszerkutatás, a biológia, a gabonakutatás eredményei ismeretek hazánkban és külföldön. Nagyszerű tudósnemzedékek nőttek fel és dolgoznak itt. És a felsorolás korántsem teljes.

Potenciálisan a tudományban nőhet nagyra Szeged, szellemi értékeivel vívhat ki megisztelő rangot a városok sorában.

FORGÓ PÁL:

Ilyen kulturális hagyományokkal és értékekkel rendelkező város természetesen sohasem lehet egyprofilú. Valamennyi értékének ápolása folyamatos kötelesség. Így például a fesztivál vonzókörét sem becsljük le, de nagyon sok technikai feltételre van még szükség ahhoz, hogy a kibontakozás ütemesebb, gyorsabb legyen. A profil gazdagsága öröm, mert közelebb visz bennünket a kulturális élet teljességéhez — és nagy gond is, mert egyszerre nem tudunk egyformán gondoskodni mindenről.

3.

Büszkén mutatunk föl bizonyos hagyományokat Szeged szellemi életéből, múltbeli örökségéből, más dolgokról szemérmesen hallgatunk. Elég kritikus-e a hagyományokhoz való viszonyunk? Májig sem végeztünk igazi „nagykaritást” szellemi múltunkban, sőt, olykor még „beépítési” törekvéseknek is tanúi vagyunk.

SZABÓ G. LÁSZLÓ:

Az örökséget történeti távlatban kell vizsgálni. Tény, hogy már a történelmi múltban is nagyon jelentős szellemi energiák feszültek itt. A hagyományok marxista értékelésével valóban nem vagyunk még készen. Az irodalomtörténeti hagyományok értékelése és a munkásmozgalom feldolgozása jó ütemben haladt, a tudománytörténetét már kevésbé. Ideológiailag fontos és nehéz kérdések ezek. Sokat tehetnek az ügy érdekében a tudományos intézetek, az egyetemi tanszékek, hiszen ilyen témájú szakdolgozatok megírására lehet inspirálni az egyetemi hallgatókat, s több téma megér egy-egy speciálkollégiumot. Amíg feldolgozatlan és marxista szemmel nem értékelt hagyomány lesz — addig mindig lesznek „beépítési” törekvések is.

Azt is érdemes lenne átgondolni, hogy a korábbi haladó törekvések folytatását miként lehetne ma ápolni. A Szegedi Fialatok Művészeti Kollégiuma vagy a Dugonics Társaság pozitív törekvéseit az új társadalmi körülmények között is életszerűnek és indokoltnak minősítjük.

Más fórumon is megfogalmazták már, hogy bizonyos dicsekvés, hencseregés hajlandósága kétségelennül él a szegedi közéletben, amikor a szellemi múltról van szó. Ez a város olyan sok mindent kínál, amivel megszereteti magát, hogy néha elkapatjuk magunkat ennek ismeretében. A lokálpatriotizmus viszont nem feszélgés — hanem aktív városzeretet. A tudat alatt átszivárog olyan szemlélet, amely többször becslő, magasabba értékeli azt, amink van. De a hencseregés nem az álszerénység a tisztes elintézte, hanem a reális megítélés.

4.

A város művelődési intézményeinek hálózata meglehetősen leromlott, tatarozásuk, felújításuk lassú, és gyakran kilátástalan. Mindez ma már kevés, és minőségileg sovány a szocialista közművelődési igényeikhez képest. Új intézmények építése gyéren szerepel a középtávú tervekben. Várható-e ebben generális változás?

FORGÓ PÁL:

Volt egy bizonyos korszak a város életében, amelynek hátrányait csak hosszú-hosszú távon tudjuk ledolgozni, különösen az oktatási és művelődési hálózatban. Ez azonban ma már nem pénzkérdés. Iskola, óvoda, művelődési ház kellene. Váltott tanítás, szükségmegoldások sora indokolt, jóllehet épültek ilyen intézmények az elmúlt évtizedben szép számmal. De felújítási igé-

nyeinket az építőipar 1973-ban csak 49 százalékban teljesítette; 1974-ben sem vergődünk többre 65 százalékánál, és semmi garanciánk nincs arra, hogy 1975-ben megvalósulnak a tanács megrendelése. Az épületek állaga labilis, a bauxitbetonos egykori építés óráról órára okoz súlyos nehézségeket. Az új építkezéseknél is sok a műszaki hiba.

A közművelődési intézmények rendbehozása jobban halad: a Móra művelődési ház, a szőregi és a dorozsmai kultúrotthon, a kamaraszínház felújítása lassan-lassan befejeződik. De valamennyi intézmény felújítása során előre nem látott műszaki zavarok adódnak.

Föltűnő jelenség a felszabadulás utáni időben, hogy közművelődési intézményeket elsősorban a községekben építettünk, Csongrád megye városai is kimaradtak a sorból. Makón könyvtárat, Csongrádon mozit, Vásárhelyen művelődési házat... — s majdnem vége a sornak. A falu szellemi elmaradása valóban súlyos volt, s legalább harminc községben épült szép otthona a közművelődésnek, a városok talán most következnek.

Szegeden várományosai vagyunk új gyermekkönyvtárnak, a könyvtár és levéltár új épületének, az ifjúsági háznak, a tarjáni iskolával kombinált művelődési centrumnak, filmszínházzal és koncertteremmel, sportcsarnok-szerű tornateremmel, fiókkönyvtáraknak az új városrészekben.

5.

Kellő gondoskodó szeretettel becsüli-e meg Szeged az alkotó tehetségeket? Meglehetősen nagy az eláramlás, s nemcsak a természetesen nagy vonzású fővárosba, hanem más vidéki városokba is. Hogyan ítélik meg Szeged mecénás szerepét? Nem kellene-e többet vállalnia alkotó művészek fölnevelésében és idekötésében?

SZABÓ G. LÁSZLÓ:

Nagyon lassan és nehézkesen halad az a folyamat, amelyet a kulturális élet decentralizációjának nevezünk. Az utóbbi évek tapasztalatai még arra is adnak példát, hogy a fővárosban folytatódik a művészeti élet összpontosulása. Szeged és más hasonló városok anyagi erői szerények ennek a folyamatnak a megfordításához, vagy ellensúlyozásához. A vidéki művészsors még mindig sok lemondással jár. A mecénást ma az állam biztosítja, ezt meg kellene pótolni a közösségeknek. Többet kellene áldozni erre a nagyvállalatok anyagi erejéből Szegeden.

FORGÓ PÁL:

A tehetségek áramlása bizonyos mértékben természetes. A mi országunkban aránylag könnyen elérhető a tehetségek. S nemcsak Szeged, más városok is sokat tesznek meggyökerezésükért. Legfontosabb az alkotók számára a jó közérzet megteremtése. Szeged önerőből elég példás kezdeményezéseket vállalt ennek érdekében. A tendencia nem is egyoldalú: ideáramlás, ideteleptetés, is szép számmal kimutatható. A képzőművész gárda megerősödött, az irodalmi élet soványodott. Zenei életünkben mindkét folyamat megfigyelhető.

Kétségtelen, hogy többet lehet és kell tennünk. Az elismerések rendszerét megteremtettük, az alkotó művészek támogatását rendszeresen és jó szívtel vállalja a tanács és több vállalat. Azt viszont, hogy a szegedi munkásság alapján magas megbecsülést, más intézményben fontos feladatot kap egy-egy innen elszármazott művész vagy tudós, nem feltétlenül úgy kell értékelnünk, hogy elvagyódott innen. Ez megbecsülése is annak a művészeti munkának, ami itt folyik.

6.

A városi tanács vb határozatot hozott Szeged monográfiájának megírására és kiadására. Hol tart

A beszélgetéssorozat április 22-én, kedden délután 5 órakor folytatódik a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Kárász utcai klubjában. Az újabb kerekasztal-beszélgetés témáját a szegedi városkép kialakulása, a városépítés és városesztétika időszerű kérdései adják. Ezen az este Takács Máté, a Szeged városi tanács főépítésze és Zombori László festőművész válaszol a közérdekű kérdésekre. Olvasóink oly módon is bekapcsolódhatnak a kerekasztal-beszélgetésbe, hogy kérdéseiket írásban beküldik a vitavezetőnek a Sajtóház címén, vagy személyesen kérdezhetnek a nyilvános beszélgetésen.

ez a nagy vállalkozás, és mik az időbeni kilátásai? A Szegedi Szemle címmel tervezett várospolitikai folyóirat ügye elaludt? Lesz-e Szegednek rádió- és tévéstúdiója? Technikailag mikor tudjuk elérni a Magyar Televízió második műsorát?

FORGÓ PÁL:

A Szeged-monográfia ügye a határozatnak megfelelően halad, a vb májusban tárgyal róla ismét. Szeretnénk a munkát úgy időzíteni, hogy 1979-re, a nagy árvíz centenáriuma mára az első kötet is megjelenjék. Ez a vállalkozás föllendíti a várostörténeti kutatást, s a monográfiába beépülő tanulmányok megjelentetésére már előbb is biztosítunk lehetőséget. A Szegedi Szemle ügye nem került le a napirendről, új elgondolások alapján foglalkozunk vele. Így egyebek között az Alföld-kutatás szempontjait is belekalkuláljuk. Regionális szerepű folyóirat is lehetne ez, de a partnerekkel való egyeztetés igen nehéz. Mi nem mondtunk arról, hogy a tájegység városainak életében is szerepe legyen ennek a várospolitikai orgánumnak.

SZABÓ G. LÁSZLÓ:

Szegedi tévéstúdió létrehozásáról már hosszabb ideje folynak tárgyalások. Szeged nagyon szeretné, ha az ötödik ötéves tervben ez megvalósulna, s ehhez segítőkészségét is kifejezte. Alkalmas épületet szívesen adna hozzá. Hogy a terv mely időszakában lesz ez aktuális, azt még nem tudjuk, a tévé vezetőinek döntése kell hozzá. A második program szegedi vétele a szentesi adó átalakításától függ, de erre semmi konkrét választ nem kaptunk a tévé műszaki vezetőitől.

7.

A XI. pártkongresszus nagy figyelmet fordított a közművelődésre, a munkásművelődéstől az alkotóművészetekig. Szeged szükségleteiben gondolkodva, melyek a legfontosabb kultúrpolitikai feladatok?

SZABÓ G. LÁSZLÓ:

A kultúra, a műveltség terjesztése a legfontosabb feladatunk, elsősorban a munkásság és az ifjúság körében. A növekvő szabad idő kultúráltságot igényel, gondja roppant feladat a művelődés munkásai számára. A művelődés ismereteket és információkat is közvetít, s így része a közelet demokratizmusának is. Emellett gondolnunk kell az ismeretek állandó bővítésére is, hiszen az egyszerű megszerzett ismeretek nem szolgálnak ki bennünket egész életünkben.

Az MSZMP-nek az oktatással összefüggő feladatait is dúsfította a kongresszus, egyebek között azzal, hogy a világnézeti nevelés hatáskörét növelni kell. A szocialista emberideál elválaszthatatlan a „homo politicus”, az internacionalista és hazaszerető ember fogalmától.

A folyamatos műveltség igényt kell megteremtteni, és hatékonyabbá kell tenni a közművelődési intézmények szerepét. A tehetségek gondozásával és felismerésével ugyancsak sok a tennivalónk.

Országunk anyagi lehetőségei igen korlátozottak, így szellemi energiánk kibontakoztatása a legnagyobb tartalékunk. Szegeden is különleges figyelmet kell fordítani arra, hogy a tudomány termelőjévé válásának folyamatát elősegítsük. A jelentős tudományos bázist együtt tartani, és társadalmi hasznosságát elősegíteni — ez is nagy és fontos feladat.

Nemrégiben „megvallattuk” a szegedi értelmiséget, több száz véleményét gyűjtöttünk össze, s ennek a vizsgálatnak az volt a legfontosabb tanulsága, hogy többet akar tenni a szocialista társadalom teljes felépítéséért, hogy ezzel is leróhassa tartozását a proletárforradalommal szemben, amely a szellem munkásai számára is megnyitotta a szabadság kapuit.